

Dicky Antoine (a), Veerle Maniquet (a) & Rob Honig (b)

(a) vzw Het Vlaams debatinstituut

(b) De Stichting Nederlands Debat Instituut

Contact: debatwedstrijd@telenet.be

<http://www.facebook.com/debatwedstrijd>

Waarom nog debatteren?

1. Inleiding

Het is een vreemde paradox dat in een wereld waarin nieuwe technologieën onze communicatie intensifiëren en iedereen meer en meer zijn stem wil laten horen, we net in ons onderwijs maar weinig aandacht hebben voor de manier waarop we het best met elkaar van gedachten wisselen. Meer nog, in een democratische samenleving primeert het debat tussen verschillende meningen en is het nodig om verschillende ideeën op een correcte, vlotte en duidelijke manier over te brengen. Een voorwaarde voor een goedwerkende democratie is dan ook het bestaan van een echte debatcultuur. De vraag is of we onze leerlingen en studenten nog wel voldoende voorbereiden op een goed debat en hen de debatcompetenties meegeven die van hen mondige en kritische burgers moeten maken. Hoe onderhevig zijn we anders aan demagogie, manipulatie en retorische trucs, als we niet geleerd hebben hoe je echt debatteert. De grondslagen van een debatcultuur liggen uiteraard thuis, maar ook op school. Debatteren moet je immers leren.

Een goed debat is niet enkel een retorisch spel of gevecht waarbij iedereen voet bij stuk houdt zonder na te denken over wat de tegenstander probeert te bereiken. Wie leert debatteren, ontdekt gauw dat inzicht in andermans denkwijze en logica heel belangrijk is. Dat een eerlijke en vooral correcte manier van debatteren hem of haar meer overtuigingskracht kan geven en daarbij de tegenstander uitdaagt en dwingt om dat ook te doen. Een goed debat is geen schreeuwgevecht, maar het toppunt van menselijk redeneren.

Met het opzetten van een Vlaamse debatwedstrijd voor de derde graad proberen we alvast de debatcultuur een duw te geven. Daarvoor inspireren we ons op wat in Nederland al langer bestaat en wat in veel Angelsaksische landen een evidentie is.

2. Het effect en het belang van debatteren

Er is nogal wat Amerikaans onderzoek naar de effecten van debatteren in de klas. Ook in Nederland lijkt men een eerste aanzet te doen (van der Woude 2012). Enkele vooroordelen over debatteren worden in de onderzoeken grondig onderuit gehaald. Zo is debatteren helemaal geen vrijblijvende oefening of een spelletje. Ook lijkt het helemaal niet op sommige debatprogramma's waarbij de luidste en de brutaalste wint. Debatteren is meer dan deze karikatuur en als het in schoolverband op een didactische manier wordt toegepast, brengt het leerlingen heel wat bij. Zo suggereert een Engelse overzichtsstudie (Akerman 2011) dat leerlingen:

1. beter begrip ontwikkelen;
2. kritischer leren denken;
3. communicatief vaardiger worden;
4. hogere studieverwachtingen hebben;
5. meer zelfzekerheid kweken;
6. zich bewuster worden van culturele identiteit en diversiteit.

In Amerikaanse en Engelse scholen wordt debatteren als een ernstig onderdeel van het curriculum beschouwd. Ook universiteiten richten er *debating classes* in, als onderdeel van wat ze *Leadership Studies* noemen. Het is wellicht daarom dat we Angelsaksische landen associëren met de kunst van het debatteren en met debatcultuur.

In Vlaanderen en Nederland is debatteren eerder een bijkomstigheid in een klas en afhankelijk van de leerkracht raken leerlingen er bedreven in. Wie het ernstig aanpakt en een aantal simpele debatformules toepast, zal merken dat leerlingen erg enthousiast zijn en blijf geven van de positieve ontwikkelingen die hierboven worden opgesomd.

Er zijn een aantal initiatieven in Nederland en Vlaanderen die het debatteren in het onderwijs willen stimuleren. Het organiseren van landelijke debatwedstrijden is alvast een stimulans om leerlingen en scholen gemotiveerd te krijgen.

3. Wat doet Nederland?

In Nederland organiseert *De Stichting Nederlands Debat Instituut* al zeventien jaar onderwijsactiviteiten met als doel "het debat als methode een vaste plek te geven in het curriculum op alle Nederlandse scholen". Ook richten ze de nationale debatkampioenschappen in voor alle onderwijsniveaus. Zowat 400 scholen doen hier aan mee en op hun website vind je nuttige informatie en lesmaterialen voor leerkrachten. Ook geven ze nascholingen en leiden ze leerkrachten op om debatteams op te richten.

In tegenstelling tot andere organisaties, zoals *Debatrrix* en het meer gecommercialiseerde *Op weg naar het lagerhuis*, sluit *De Stichting Nederlands Debat Instituut* aan bij een internationaal erkende debatformule. Nederland is dus al ruime tijd op weg om een debatcultuur vanuit het onderwijs mogelijk te maken.

4. Wat gebeurt er in Vlaanderen?

In Vlaanderen bestaat er sinds twee jaar een samenwerking tussen twee Athenea, Het Koninklijk Atheneum Tervuren en het Koninklijk Atheneum I, Brugge, om de Vlaamse debatwedstrijd voor de derde graad te organiseren. Een tiental scholen neemt jaarlijks deel aan deze wedstrijd. Sinds kort is de *vzw Het Vlaams debatinstituut* opgericht met als doel het debatteren in alle scholen in Vlaanderen te stimuleren.

Een enquête onder deelnemers en leerkrachten bracht aan het licht dat deelnemende leerlingen bijzonder positief staan tegenover dergelijke wedstrijden. Daarbij bevestigden leerkrachten vooral de Amerikaanse onderzoeken. Bij de vraag wat ze als de voordelen zagen aan deelname aan een debatwedstrijd vonden leerkrachten dat leerlingen “meer dan een stap vooruit zetten. Ze groeien in spreekdurf, taalvaardigheid en flexibiliteit” (interne enquête 2013).

Leerlingen vonden debatteren “handig voor in de toekomst. Je leert correct je mening te uiten door te spreken, maar ook te luisteren. Je komt in contact met leeftijdsgenoten”. Knelpunten waren echter de voorbereiding en het gebrek aan goede voorbeelden en ondersteuning.

Daar willen we uiteraard werk van maken, zodat debatteren als methode en cultuur een echte kans maakt. De idee bestaat immers om binnen afzienbare tijd, samen met *De Stichting Nederlands Debat Instituut*, een supercup te organiseren. Landsgrenzen hoeven immers geen hinder te zijn in een echt debat. Hieronder vind je alvast de debatformule die ook internationaal wordt gehanteerd. Zo kan je meteen aan de slag

5. Startkabels voor debatteren op school

Hoe ziet een debatwedstrijd eruit en hoe kan je met deze formule aan de slag in de klas? Er is vooral bij *De Stichting Nederlands Debat Instituut* heel wat interessant materiaal te vinden. De website (www.schooldebatteren.nl) deelt heel wat videomateriaal en lesbundels. Ook posten ze regelmatig nieuwe stellingen die leerkrachten kunnen gebruiken in de klas. In Vlaanderen is er sinds kort www.facebook.com/debatwedstrijd, waar je voorbereidingsmateriaal voor de Vlaamse wedstrijd kunt bezichtigen en downloaden.

Een wedstrijd heeft de volgende opstelling en regels:

- Elke ploeg bestaat uit drie leden. Elk lid neemt een ronde voor zijn rekening.
- De leerkracht mag niet helpen tijdens het debat.
- Er wordt geen gebruik gemaakt van een coach in de teams.

Het verloop van het debat:

- Opzetronde: voorstanders (3 minuten) – tegenstanders (3 minuten)
- Verweerronde: voorstanders (3 minuten) – tegenstanders (3 minuten)
- Conclusieronde: tegenstanders (2 minuten) – voorstanders (2 minuten)

Argumenteren:

Argumenten worden ontwikkeld in de opzetronde en de verweerronde. In de conclusieronde worden geen nieuwe argumenten aanvaard.

Interrupties:

Een interruptie bestaat uit een vraag of opmerking van maximum 15 seconden, opgeworpen tijdens het debat. De tijd van de spreker blijft gewoon doorlopen. Interrupties zijn alleen toegelaten in de opzetronde en de verweerronde.

De stelling:

Het is niet toegestaan om de stelling te wijzigen. Het is wel toegestaan dat de voorstanders de stelling vernauwen. De vernauwde stelling en de definitie van de stelling moeten gevolgd worden door de tegenstanders. Als de vernauwing te scherp is, waardoor er onvoldoende ruimte is voor een debat, zal de jury dat tijdens de beoordeling in rekening brengen.

Tijd:

De niet-gebruikte spreektijd van de vorige spreker wordt overgedragen aan de volgende spreker van het andere team, met uitzondering van eventuele overgebleven tijd in de conclusieronde. De spreker kan de extra tijd aanvaarden of weigeren.

Professor Jean Paul Van Bendegem brak onlangs nog een lans voor meer retorische vaardigheden in het Vlaamse onderwijs en heeft met veel plezier het peterschap van de debatwedstrijd op zich genomen. We hopen alvast hiermee de start van een Vlaamse debatacultuur te hebben genomen.

Referenties

Akerman, R. & N. Neal (2011). “Debating the Evidence: an international review of current situation and perception, research report”. In: *CfBT Education Trust and*

English Speaking Union 1 okt. 2011.

Janssen, D., T. Sanders & N. van der Woude (2012). "Hear, Hear! Leer scholieren debatteren". In: *Levende Talen Magazine*, 99 (5), p. 10-13.

www.facebook.com/debatwedstrijd

Ronde 2

Niki Moeken, Folkert Kuiken & Camille Welie

Universiteit van Amsterdam

Contact: n.moeken@uva.nl

f.kuiken@uva.nl

c.j.m.welie@uva.nl

De effecten van 'samenwerkend lezen' op de leesvaardigheid van 14/15-jarigen

1. Inleiding

Veel leerlingen in het voortgezet onderwijs zijn onvoldoende vaardig om teksten uit schoolboeken begrijpend te lezen (Welie 2013). Dat is problematisch, aangezien een gering tekstbegrip het leren belemmert. Samen met het onderwijzen van vakinhoudelijke kennis, doen docenten er dan ook goed aan om de leesvaardigheid van hun leerlingen te trainen. Dat dat positieve resultaten boekt, blijkt uit de studie van de Universiteit van Amsterdam naar Samen Lezen in het Voortgezet Onderwijs (SALEVO).

Hoewel er uit onderzoek veel bekend is over effectief leesonderwijs, blijkt die kennis in de praktijk nog weinig te worden toegepast (De Milliano 2013; Vaughn et al. 2013). Zeker bij inhoudelijke vakken (oftewel zaakvakken), zoals 'natuurkunde' en 'geschiedenis', wordt weinig aandacht besteed aan leesvaardigheid, terwijl transfer vanuit het vak Nederlands vaak uitblijft (Palincsar & Brown 1984). Met andere woorden: de vaardigheden die leerlingen zich bij het vak Nederlands eigen maken, passen ze niet toe bij andere vakken. Dat is zorgelijk, aangezien recente onderzoeken aantonen dat er niet zelden een discrepantie bestaat tussen de leesvaardigheid van leerlingen en het niveau van de teksten die ze voor hun zaakvakken moeten lezen. Middelbare scholieren zijn over het algemeen voldoende in staat om een tekst technisch te lezen en oppervlakkig te begrijpen, maar komen vaak niet tot een optimaal begrip van de inhoud. Van dergelijke problemen met tekstbegrip blijken docenten zich niet altijd voldoende bewust te zijn.